

על תנאי האפשרות לארוחת-ערב מוצלחת*

האכילה לבד (*solipsimus convictorii*) אינה בריאה לו למלומד המתפלסף. תחת שתחזק את כוחותיו, סוחטת האכילה לבד את אונו (ובפרט משמדובר בארוחת-בדד אנינה). עניין לך בעבודה מתישה, ולא במשחק מעורר מחשבות. אדם הסועד לבדו ומכרסם כרסומים אינטלקטואלים בינו לבין עצמו יאבד אט-אט מחיוניותו. לעומת זאת, חיוניותו תתעצם במידה שחברו לשולחן יציע לו חומר חדש שיעוררו, בהציגו בפניו אלטרנטיבות למחשבותיו, מבלי שיאלץ הוא עצמו – הפילוסוף – להידרש למחשבות אלטרנטיביות שכאלו.

ארוחת-ערב המאורגנת בטוב-טעם, שמחיה את נפשות הנוכחים, מצייתת לכללים הבאים: א. בחרו נושאי-שיחה המעניינים את הכל, ותנו תמיד לכל אחד אפשרות להוסיף דבר-מה הולם; ב. אל תניחו לשתיקה כבדה ליפול, אלא הרשו הפוגות רגעיות בלבד בשיחה; ג. אל תשנו את הנושא שלא לצורך, וכן אל תקפצו מנושא אחד למשנהו. השכל, בתום הסעודה, כבתומה של דראמה (הדבר חל על כל היבט בחייו של כל בן-אנוש רציונאלי), חוזר ומתבונן, באופן בלתי נמנע, על שלבים אחדים של השיחה. אם השכל אינו יכול למצוא חוט מקשר, הוא חש מבולבל, ומבין במורת-רוח, שלא התקדם כלל בעניינים של תרבות, אלא שתחת זאת נסוג. על נושא מעורר-עניין להתמצות דיו בטרם ניתן לעבור לאחר; וכאשר השיחה מדשדשת במקומה, יש לדעת כיצד להציע במיומנות, כניסוי, נושא אחר המקורב לשיחה. באופן זה יכול אדם בודד בחברה לכוון את השיחה, מבלי משים ומבלי שיתקנאו בו; ד. אל תרשו את תחילתה או את המשכה של דוגמאטיות כלשהי, לא לעצמכם ולא לבני-הלוויה האחרים בקבוצה;

* הטקסט לוקט ותורגם מן המהדורה האנגלית של - *Anthropology from a Pragmatic Point of View*, Cambridge, 2006.

תחת זאת, מאחר שאל לשיחה זו להיות כבדה כי אם מבררת בלבד, הימנעו מרצינות מעין זו באמצעות הלצה המוגשת במיומנות* ; ה. בעימות רציני, שאינו יכול להימנע, עליכם לשלוט בקפידה בעצמכם וברגשותיכם, כך שכבוד הדדי ורצון טוב ישררו תמיד. רב יותר משקלה של הנימה (שאל לה להיות מליצית ולא יהירה), ממשקלו של תוכן השיחה – בכדי שאיש מן האורחים לא ישוב לביתו במחלוקת עם אחר.

החיים הטובים, שעדיין מובנים ככאלה המשתלבים בתואם מרבי עם האנושיות האמיתית, הם ארוחה טובה בחברה טובה (ואם אפשר, גם בחברה מתחלפת). צ'סטרפילד אומר, כי על החבורה למנות, לא פחות מהגראציות (שלוש במספר) ולא יותר מהמוזות (שבע במספר). כאשר אני עורך ארוחת ערב חגיגית המורכבת אך ורק מבעלי טעם (המאוחדים מבחינה אסתטית), ככל שבכוונתם לא לסעוד יחדיו גרידא, כי

* להלן הצעתו של קאנט להלצה אפשרית: "ניתן היה להביא דוגמאות רבות לנקודה אחרונה זו. אך אביא רק אחת, ששמעתי מפיה של הרוזנת ק-ג המנוחה, גברת המזכה את בנות-מינה בנקודות זכות רבות (Countess Charlotte Amalie Keyserling, 1729-1791. קאנט התארח לעיתים תכופות בארוחות הערב שבאחוזתה).

הרוזן סגרמוסו, שנשלח לייסד את מסדר האבירים של מאלטה בפולין (במינוי אוסטרוגוטי), ביקר באחוזתה, ודרך מקרה הופיע באותו האירוע גם מורה בבית-ספר, יליד קניגסברג, אשר ביקר את קרוביו בפרוסיה, ושהוזמן להמבורג לארגן ולאצור את אוסף ידיעת-הטבע, שכמה סוחרים עשירים עשו להם לתחביב. כדי לדבר עמו על דבר-מה, דיבר הרוזן גרמנית שבורה:

"ick abe in amberg eine Ant geabt (ich habe in Hamburg eine tante gehabt); aber die ist mir gestorben"

(יש לי דודה בהמבורג; אך היא מתה). המורה נתפס ללא שיהוי למילה Ant ושאל: "מדוע לא פשטת את עורה ופחלצת אותה?" הוא הבין את המילה האנגלית aunt, שמשמעה Tante, כ-Ente (ברווזה), ומאחר שנראה היה לו שבוודאי מדובר במין נדיר ביותר, הביע צער על האובדן הגדול. ניתן לשער איזה צחוק עוררה בוודאי אי-הבנה זו".

אם ליהנות זה מחברתו של זה (שהיא הסיבה שבשלה אל למספרם לעלות על מספר הגראציות), משתה קטן זה חייב לשים לו למטרה, לא את הסיפוק הפיסי בלבד – אותו יכול למלא כל אחד מהאורחים בגפו – כי אם את ההנאה החברתית, שעבורה אין ההנאה הפיסיית אלא אמצעי בלבד. די במספר זה בכדי למנוע מהשיחה להיעשות רפה, ומן האורחים לשוחח בקבוצות קטנות ונפרדות עם היושבים לצידם.

מן הצד השני, אירוח מפואר לכאורה (משתאות וסעודות-ענק), הוא סר-טעם מכל וכל. אין צורך לומר שבכל ארוחת-ערב חגיגית, אף בכזו שנערכת בבית המרזח, אם נאמר דבר-מה בפני קהל – על-ידי חבר לשולחן, שנהג באופן בלתי-דיסקרטי – לגנותו של אדם שאיננו נוכח, אין לעשות בדבר שימוש מחוץ למסיבה זו, ואין לרכל על כך.

סביב שולחן ערוך היטב, עת מספר המנות, עניינו האחד הוא לשמור על האורחים יחדיו לאורך זמן (coenam ducere), מתנהלת השיחה, בדרך כלל, בשלושה שלבים: 1. סיפור, 2. ויכוח, ו-3. הלצות.

א. השלב הראשון נוגע לחדשות-היום, תחילה מבית, ולאחר-מכן מחוץ, שהגיעו ממכתבים אישיים ומן העיתונים. ב. משסופק תיאבון ראשון זה, הופכת המסיבה ערנית אף יותר, באשר קשה להימנע, כשמדובר בהיקשים עדינים, מפילוג בשיפוט, בנוגע לאותו האובייקט עצמו שהועלה, ומאחר שאיש לא יחשוב רעות לגבי שיפוטו שלו, מתעורר ויכוח, אשר מגרה את התיאבון לאוכל ולמשקה, ושהופך, כמו כן, את התיאבון לבריא ומיטיב, בהתאמה לחיות הוויכוח וללקיחת החלק בו. ג. ואולם, מאחר שוויכוח הינו תמיד מעין עבודה והפעלה של כוחות, הופך הוא בסופו של דבר למייגע, כתוצאה מן המעורבות בו אגב אכילה לשובע. כך שוקעת השיחה באופן-טבעי למשחק חידודים גרידא (במידה ידועה גם כדי לרצות את הנשים הנוכחות, שאל מולן, ההתקפות הקטנות, המכוונות, אך הבלתי-מביישות, על מינן, מאפשרות להן להפגין לתועלתן את שנינותן), וכך תמה לה הארוחה בקול צחוק. במידה שצחוק זה הינו רם וברוח-טובה, אין זאת אלא דרכו של הטבע להבטיח את תהליך העיכול בקיבה באופן הטוב ביותר, באמצעות נענוע הסרעפת והמעיים, מה שמקדם את הרווחה הפיסיית. בתוך כך מאמינים משתתפי הסעודה – וניתן לתהות עד כמה! – כי מצאו תרבות של הרוח, באחת מתכליות הטבע.

מוסיקת-רקע, בסעודה חגיגית של אדונים נכבדים, היא האבסורד חסר הטעם ביותר שהמציאה ההילולה.

מוסיקה, ריקוד ומשחק, מובילים לחברה נטולת שיחה (משום שהמילים הספורות הללו, הנדרשות לשם המשחק, אינן מכוננות כל שיחה המעוררת חילופין הדדיים של מחשבה). יש הטוענים כי על המשחק לשמש אך ורק על-מנת למלא את ריקות השיחה שלאחר הארוחה, אך הדבר הפך בנוהג לעניין העיקרי. נעשה בו שימוש כאמצעי לקניין, שבאמצעותו מונעים הרגשות בחזקה, ומתבסס הרגל מסוים של עניין-עצמי, שתכליתו לבזוז זה את זה בנימוס המרבי. כל עוד נמשך המשחק, איש לא יכחיש כי אגואיזם גמור נועד להיות כלל ההתנהגות. על אף כל אותה תרבותיות הנובעת ממנייריזם זה, שיחה מעין זו אינה מקדמת את איחוד החיים החברתיים הטובים עם הסגולה הטובה, ועקב כך, היא אינה מקדמת כמעט את התכלית של אנושיות אמיתית.

באיטליה, בגרמניה ואולי אף במקומות אחרים, ארוחת ערב המונה שלושה-עשר אורחים במדויק, נחשבת למבשרת-רעות, וזאת משום שנדמה כי אחד המסובים, אין זה משנה מי, ימות באותה השנה; בדיוק כשם שבשולחן-דיונים המונה שנים-עשר שופטים, המסב השלושה-עשר אל השולחן, המוצא עצמו ביניהם, אינו יכול להיות אלא הנאשם אשר עומד למשפט.

(מאנגלית: מיכל סגל, גדעון עפרת)